

NOI COMPLEXE CU OSEMINTE UMANE ÎN AȘEZAREA DE TIP BABADAG DE LA NICULIȚEL – CORNET

Sorin Ailincăi, Florin Topoleanu

În perioada iunie – septembrie 2000, cu ocazia lucrărilor de instalare a unei conducte de gaz metan ce a traversat Dobrogea, s-au reluat săpăturile de salvare¹ în așezarea de tip Babadag de la Niculițel – *Cornet*, situată la circa 5 km N-NV de comuna Niculițel pe o terasă înaltă de pe malul sudic al lacului Gorgonel. Cercetările arheologice au cuprins o suprafață de aproximativ 2000 mp, secțiunile fiind trasate de o parte și de alta a traseului conductei. Stratigrafia așezării constă în două niveluri de locuire: cel superior aparține epocii romane², iar cel inferior culturii Babadag³, materialul arheologic putând fi încadrat în cele trei faze de evoluție ale culturii⁴. În nivelul hallstattan au fost cercetate numeroase complexe, în majoritate gropi tronconice sau cilindrice, dar și urmele unor locuințe semiîngropate. Nota de față este dedicată, însă, unui tip aparte de descoperiri, și anume de gropile care conțin oseminte umane, în campania 2000 fiind descoperite două astfel de complexe.

Primul care a fost descoperit în caseta 4, caroul B. Groapa, săpată în solul steril, avea o formă neregulată în plan și era tronconică în profil (Fig. 1). Adâncimea de la nivelul antic de călcare era de 0,50 m, diametrul pe direcția E-V de 1,80 m, iar pe direcția N-S de 1,60 m. Umplutura constă dintr-un pământ de culoare maroniu-închis, având în partea inferioară un strat de cenușă ce conținea și fragmente ceramice.

Pe fundul gropii au fost inițial descoperite resturi osteologice umane, aflate parțial în conexiune anatomică, de la cel puțin doi indivizi⁵. În extremitatea nordică a complexului, osemintele erau acoperite de un strat de fragmente ceramice și cenușă. Ceramica descoperită în această zonă este atipică și foarte fragmentată, excepție făcând un fragment de ceașcă care este decorat, deasupra diametrului maxim, cu un șnur realizat prin imprimare (Fig. 4/B), decor caracteristic fazei a II-a a culturii Babadag. Pe fundul gropii, la nivelul oaselor, se mai aflau bucăți de lut ars ce păstrau imprimeuri de nuiete, un omoplat de animal, probabil bovidu, un fragment de corn și o ceașcă cu două toarte, păstrată fragmentar. Vasul a fost decorat cu un șnur imprimat pe diametrul maxim, deasupra lui fiind realizate cercuri concentrice, dispuse rar, iar în partea inferioară a corpului au fost incizate șiruri de linii paralele în zig-zag (Fig. 4/A). Pe diametrul maxim, opus diametrului toartelor, se aflau câte trei proeminențe. Modalitatea de realizare a decorului, cât și forma vasului, reprezintă un alt argument pentru datarea complexului în faza a II-a a culturii Babadag.

Cel de-al doilea complex (Fig. 2) a fost descoperit în S VI, caroul 6. Groapa avea formă aproape circulară, cu diametrul pe direcția N-S de 1,55 m, culoarea pământului ce o umplea era

¹ Cu același prilej s-au mai efectuat săpături în vara anului 1988. În vara 2001 responsabili ai șantierului au fost domnii Gavrilă Simion și Florin Topoleanu; la săpături au mai participat Sorin Ailincăi, Mihai Paraschiv și Ligia Sechila. Datorită cantității imense de material, procesul de restaurare și conservare s-a desfășurat lent, nefiind încheiat nici în prezent.

² Materialul de epocă romană va fi publicat, în viitor, de către domnul Dr. Florin George Topoleanu.

³ Pe lângă ceramică de tip Babadag au fost identificate și câteva fragmente ceramice neolitice și de epoca bronzului.

⁴ Vezi Topoleanu, Jugănaru 1995, 203 – 229.

⁵ Osemintele vor fi analizate antropologic, iar rezultatele vor fi publicate într-un alt studiu mai amplu.

maronie-închisă. În profil, pereții erau aproape drepți, adâncimea de la nivelul ei de săpare era de 0,75 m. Pe fundul complexului au fost descoperite scheletele incomplete a doi indivizi chircoți pe partea dreaptă, cu mâinile duse spre bărbie. Scheletul din partea de sud a gropii, căruia îi lipsește craniul, este orientat 131° ESE – 311° VNV, picioarele lui intrând sub craniul celui de-al doilea individ care este orientat 219° SSV – 39° NNW. În interiorul gropii s-au descoperit puține fragmente ceramice atipice, care nu reprezintă un indiciu cronologic.

În afară de aceste două complexe cu oseminte umane, la Niculițel – Cornet au mai fost făcute încă patru astfel de descoperiri⁶ în campania din 1988, iar acest fenomen nu este singular în cultura Babadag (Fig. 3), astfel de gropi au mai fost descoperite în așezarea de la Babadag⁷, Jurilovca – Capul Dolojman⁸, Revărsarea – Cotul Tichilești⁹, Garvăn – Mlăjitul Florilor¹⁰, Satu Nou – Valea lui Voicu¹¹, Rasova – Malul Roșu¹² și Siliștea Naziru¹³. Astfel de manifestări sunt înregistrate și în alte medii culturale învecinate (Fig. 3), dar se observă o concentrare a acestora în aria culturii Babadag.

Starea în care au fost găsite osemintele este diferită, de multe ori scheletele erau incomplete aflate sau nu în conexiune anatomică. Cum în toate cazurile nu s-a observat o intervenție ulterioară, putem presupune că osemintele au fost depuse în același timp în diferite stadii de descompunere sau au fost depuse succesiv înainte de acoperirea gropii. În cazul gropilor de la Niculițel credem că e valabilă prima propunere, resturile osteologice fiind recuperate parțial dintr-un loc unde cadavrele au fost lăsate să se descompună. O altă observație privește numărul indivizilor depuși care variază de la unul, cum e cazul la Babadag, Garvăn – Mlăjitul Florilor, Revărsarea – Cotul Tichilești, până la 13 indivizi cum e cazul complexului de la Jurilovca, care este, până în prezent, o excepție. De asemenea, nu se poate, cel puțin în momentul de față, stabili o orientare sau poziție standard a scheletelor. În ceea ce privește ritualul depunerii acestor oseminte, s-a constatat existența unui strat de fragmente ceramice deasupra oaselor sau sub acestea, amestecate sau nu cu cenușă. Doar în câteva cazuri, au fost descoperite vase întregi sau întregibile pe fundul gropilor la nivelul la care au fost depuse și scheletele.

Se pune problema dacă acest tip de descoperiri reprezintă sau nu ritul și ritualul funerar al purtătorilor culturii Babadag. Cu toate că acestea sunt singurele complexe ce conțin oseminte umane, contextul descoperirii acestora este nefunerar, situația semănând cu cea din perioadă dacică clasică, unde astfel de situații au fost interpretate ca sacrificii umane¹⁴, iar lipsa mormintelor este motivată printr-o formă de înmormântare „discretă”¹⁵. Nu putem compara cele două epoci ca nivel de documentare, dar aceste concluzii pot servi ca model de interpretare.

⁶ Jugănar, Topoleanu 1994, 71- 81; Topoleanu, Jugănar 1995, 204 – 205.

⁷ Morintz 1987, 1-2, 68; Perianu 1993, 163 – 168; Morintz, Jugănar 1995, 182; Informații G. Jugănar.

⁸ Ailincăi, Mirițoiu, Soficaru 2003.

⁹ Baumann 1995, 229 – 232, 244, 248.

¹⁰ Jugănar 1997, 104, fig.1; informații G. Jugănar.

¹¹ Irimia, Conovici 1993, 52, 53, 89, 91, 94.

¹² Irimia 1974, 124 - 125, fig. 6/a.

¹³ Sârbu, Pandrea 1994, 31, fig. 4.

¹⁴ Babeș 1988, 14 – 16.

¹⁵ Babeș 1988, 28.

Bibliografie

- Ailincăi, S., Mirițoiu, N., Soficaru, A. 2003, *O groapă cu oseminte umane atribuită culturii Babadag descoperită în nivelul precolonial de la Orgame (com. Jurilovca, jud. Tulcea)*, ArhMold 25 (sub tipar).
- Babeș, M. 1988, *Descoperirile funerare și semnificația lor în contextul culturii geto-dace clasice*, SCIVA 39, 1, 3 – 32.
- Baumann, V. H. 1995, *Așezări rurale antice în zona Gurilor Dunării. Contribuții arheologice la cunoașterea habitatului rural (sec. I-IV p.Chr.)*, BiblIP-A 1, Tulcea
- Irimia, M., 1974, *Cercetările arheologice de la Rasova – Malu Roșu. Raport preliminar (cu privire specială asupra Hallstattului în Dobrogea)*, Pontica 7, 75 – 131.
- Irimia, M., Conovici, N., 1993, *Descoperirile hallstattiene în zona davei getice de la Satu Nou, com. Oltina, jud. Constanța*, Pontica 26, 51 – 114.
- Jugănar, G. 1997, *Manifesteri timpurii ale primei epoci a fierului în Dobrogea (descoperirile de la Garvăn-Mlăjitul Florilor, jud. Tulcea)*, în *Premier Âge du Fer aux Bouches du Danube et dans les regions autour de la Mer Noire. Actes du Colloque International, Septembre 1993, Tulcea*, BiblIP-A 2, 99 – 110.
- Jugănar, G., Topoleanu, F., 1994, *Gropi funerare în așezarea hallstattiiană de la Niculițel „Cornet” (jud. Tulcea)*, Istros 7, 71 – 81.
- Morintz, S., 1987, *Noi date și probleme privind perioadele hallstattiiană timpurie și mijlocie în zona istro-pontică (Cercetările de la Babadag)*, Thraco-Dacica 8, 1–2, 39 – 71.
- Morintz, S., Jugănar, G., 1995, *Raport privind săpăturile arheologice efectuate în sectorul V al așezării de la Babadag (1991-1992)*, Peuce 11, 177 – 202.
- Sârbu, V., Pandrea, S., *Cercetările arheologice de la Siliștea, jud. Brăila, campaniile 1991-1993: a) așezarea Boian Giulești; b) așezările din prima epocă a fierului*, Istros 7, 27 – 62.
- Topoleanu, F., Jugănar, G., 1995, *Așezarea de tip Babadag de la Niculițel „Cornet” (jud. Tulcea). Săpăturile de salvare efectuate în 1988*, Peuce 11, 203 – 229.

Nouvelles découvertes des vestiges ostéologiques humains dans l'habitat du type Babadag de Niculițel - Cornet

Résumé

Dans la période juin – septembre l'Institut de Recherches Eco-Muséelles Tulcea a réalisé des fouilles de sauvetage dans l'habitat de type Babadag de Niculițel – Cornet.

Cette étude propose de présenter deux fosses où on a découvert des vestiges ostéologiques humains. Des fosses de ce genre ont été découvertes aussi dans l'habitat du Cornet en nombre de quatre et aussi dans la région de la culture Babadag, où ce phénomène est bien documenté. Jusqu'à présent on n'a pas découvert dans la culture Babadag des nécropoles à proprement – parler, distinctes de l'habitat. Les fouilles contiennent des squelettes intacts ou incomplets qui se trouvent en connexion anatomique totale ou partielle ou qui sont dissipés au fond de la fouille. On n'a pas observé quand même une éventuelle intervention ultérieure dans la fouille, c'est pour ça qu'on suppose que les corps ont été déposés en divers états de décompositions ou ont été déposés successivement avant de combler les fosses.

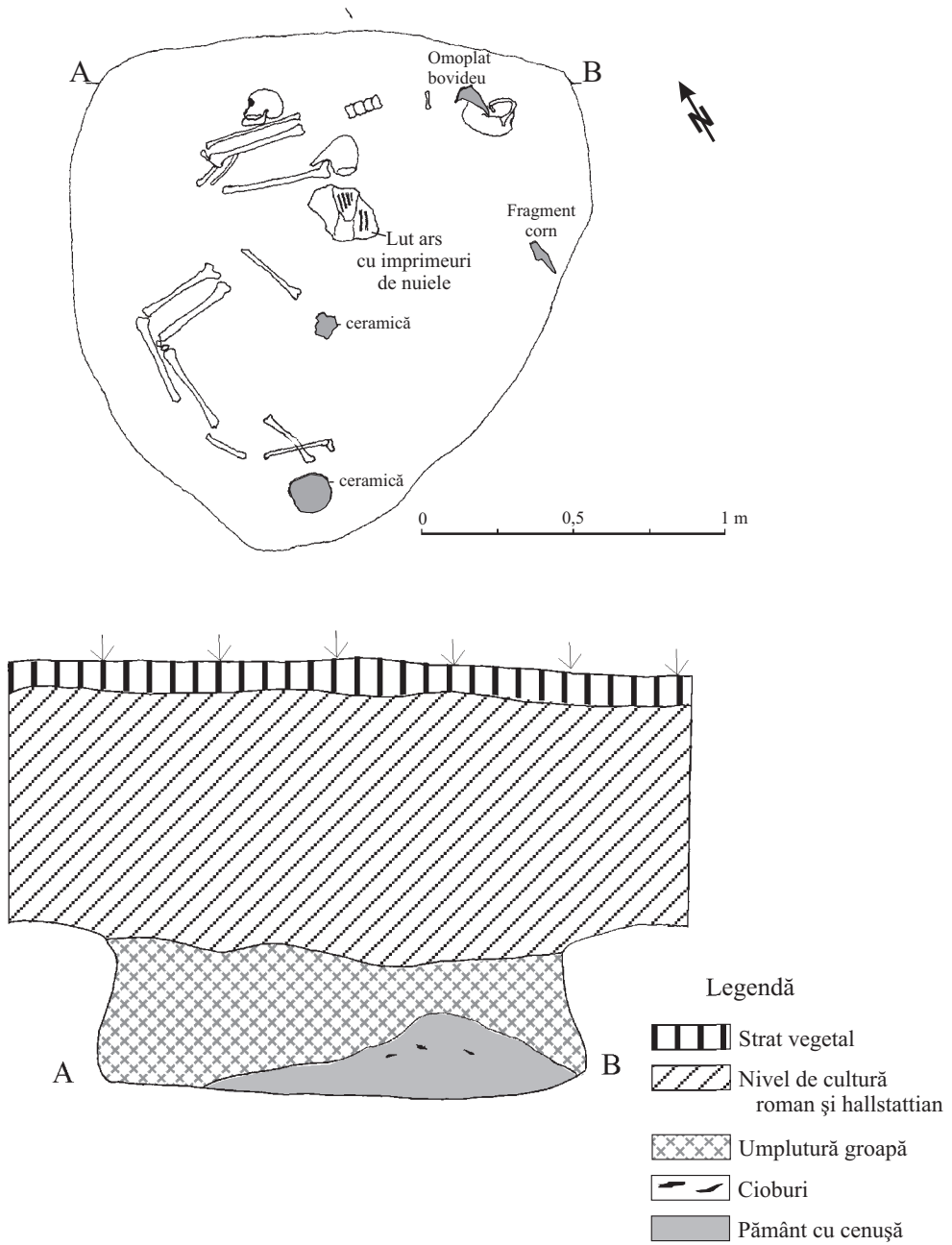

Fig. 1 Groapa 1. Plan și profil.
 Fig. no 1. La fosse no 1. Plan et profil.

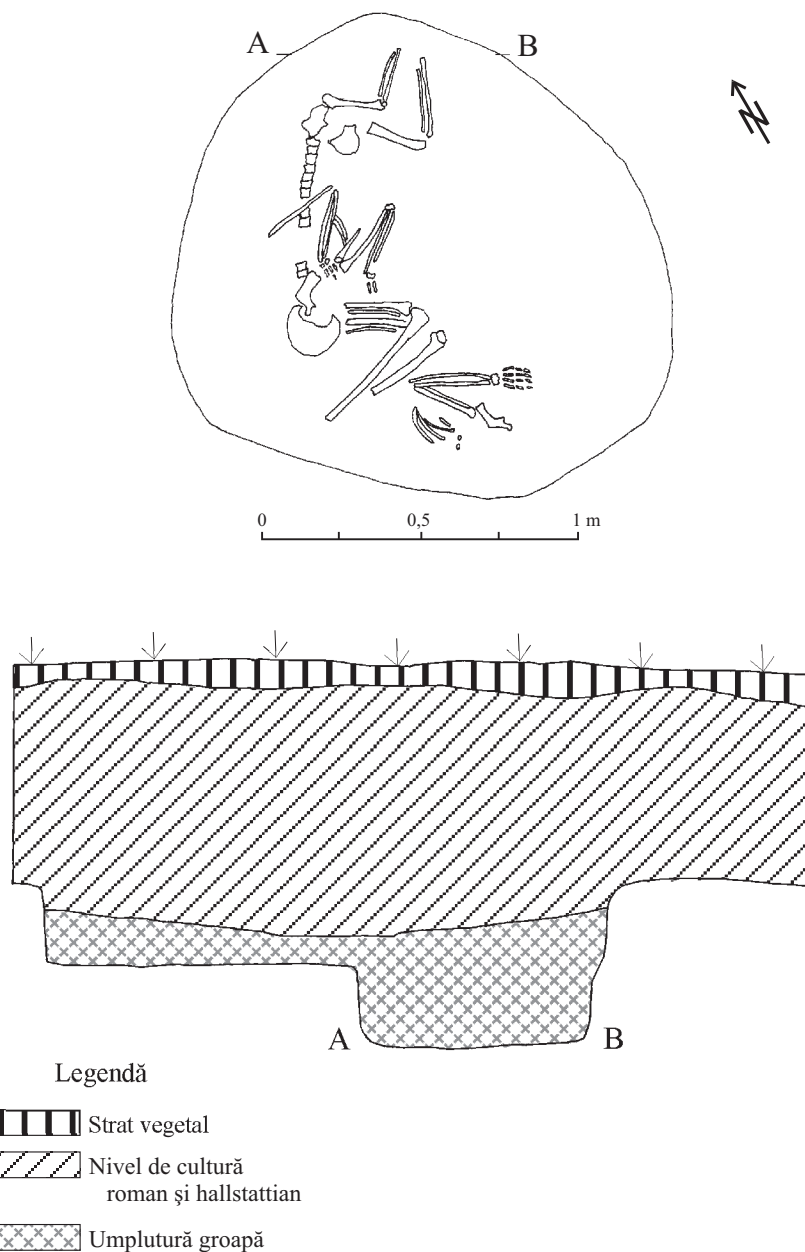

Fig. 2 Groapa 2. Plan și profil.
 Fig. no 2. La fosse no 2. Plan et profil.

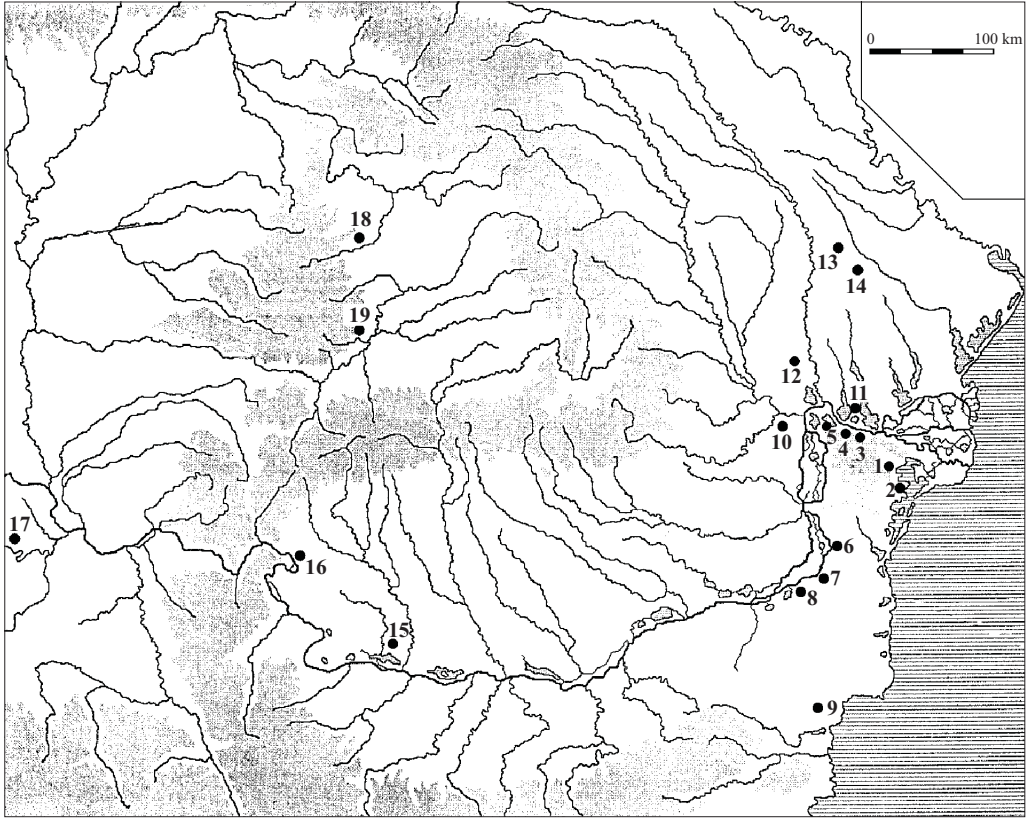

Fig. 3. Harta descoperirilor de complexe cu oseminte umane în așezări de prima epocă a fierului /*La carte des découvertes avec les complexes aux ossement humains dans les établissements, de la Premier Âge du Fer* : 1. Babadag; 2. Jurilovca; 3. Niculițel -Cornet; 4. Revărsarea -Cotul Tichilești; 5. Garvăn -Mlăjitul Florilor; 6. Cernavodă -Dealul Sofia; 7. Satu Nou - Valea lui Voicu; 8. Rasova - Malul Roșu; 9. Sava Zoneva; 10. Siliștea; 11. Novoselskoe; 12. Tămăoani; 13. Hlijeni; 14. Matca; 15. Ostrovul Corbului; 16. Locusteni; 17. Gomolava; 18. Baci; 19. Teleac.

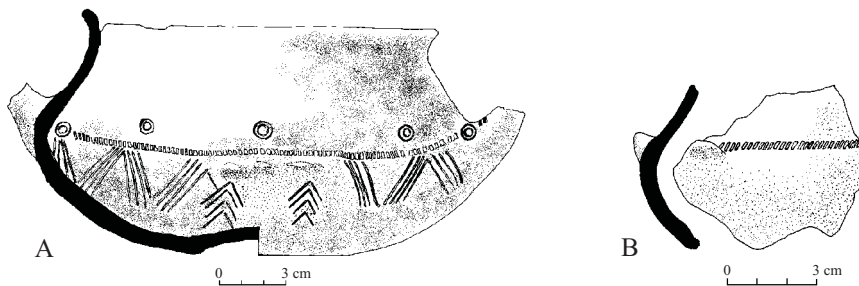

Fig. 4. Ceramică din groapa 1.
Fig. no 4. Céramique de la fosse no 1.